

Voorspellen in ongewisse tijden

E.A. de Groot en Ph. H.B.F. Franses

Econometrisch Instituut, Erasmus Universiteit
Rotterdam
edegroot@few.eur.nl

De EICIE-indicator gaf voor het tweede kwartaal van 2005 een groeicijfer voor het bbp dat behoorlijk afweek van het later verschenen officiële CBS-cijfer. De cijfers van het CBS zijn aan flinke herzieningen onderhevig. Een eenvoudige correctiefactor, zoals de auteurs gebruikten, blijkt helaas niet bruikbaar. Inmiddels is het model achter de EICIE herijkt, ook al zijn er maar bbp-gegevens voor een korte periode. Het functioneert nu weer naar behoren.

Terwijl wij op 15 juli 2005 voor 2005Q2 voorspelden dat de economie met 1,5% zou krimpen, bleek volgens het CBS een maand later dat de economie juist was gegroeid met 1,3%. In dit artikel wordt teruggekeken op de manier waarop begin juli 2005 de voorspelling tot stand kwam en wordt ingegaan op de impact van de stelselwijziging en de communicatie van de cijfers van het CBS. Daarna herijken we onze indicator op basis van de thans geringe beschikbare gegevens. Dan blijkt dat de uitzendmarkt wel degelijk een goede voorspeller van de conjunctuur is. We laten de werking zien van onze herijkte indicator en we geven met de nodige omzichtigheid onze voorspelling voor het derde kwartaal van 2005 af.

Methode

De Econometric Institute Current Indicator of the Economy (EICIE) zoals die op 14 januari 2005 in *ESB* voor het eerst werd gepresenteerd, is gebaseerd op een model waarin de groei van het bbp wordt verklaard door de groei in de uitzendmarkt en door een gezamenlijke trend in de economie en diezelfde uitzendmarkt. De uitzendmarkt wordt alom gezien als een goede indicator van de economie (zie onder andere Den Reijer, 2005).

Data

Een belangrijke component van de EICIE-indicator voor het bbp is het bbp zelf, van het meest recente kwartaal en van de vergelijkbare kwartalen een jaar terug. Aangezien de cijfers van de nationale rekeningen altijd aan herzieningen onderhevig zijn, nemen wij telkens de op de betreffende datum meest actuele beschikbare gegevens. Zo deden we dit ook begin juli 2005. De nationale rekeningen waren toen echter ingrijpend veranderd. De herziene cijfers vanaf 2001 weken flink af van de oude cijfers. In tabel 1 geven we de cijfers zoals deze beschikbaar waren gesteld via de website en de op 29 september beschikbare bbp-cijfers. Merk op dat de herziene gegevens voor de periode 1977-2000 nu nog niet beschikbaar zijn. Het CBS heeft de verwachting uitgesproken dat de kwartaalcijfers voor deze periode eind 2006 gereed zullen zijn.

Tabel 1. Bbp oud 1995 en gereviseerd op 29 september 2005 tegen constante marktprijzen in miljoenen euro

	oud	gereviseerd
2001Q1	90.365	110.992
Q2	94.030	114.268
Q3	89.716	107.626
Q4	94.148	114.845
2002Q1	90.712	110.758
Q2	94.408	114.371
Q3	90.656	108.209
Q4	94.579	114.735
2003Q1	90.530	111.172
Q2	93.081	113.601
Q3	89.393	107.686
Q4	94.094	115.021
2004Q1	91.595	112.473
Q2	94.394	115.182
Q3	90.839	109.859
Q4	95.554	117.642
2005Q1	niet beschikbaar	111.908
Q2	niet beschikbaar	116.714

De EICIE voor het tweede kwartaal hebben wij bepaald met gebruikmaking van de aanname dat een gewogen constante ophogingsfactor voldoende zou zijn. Wij meenden dat de gemeenschappelijke trend ook in stand zou zijn gehouden. Door een ingrijpende verandering van de Nationale Rekeningen bleek het bbp echter structureel veranderd te zijn. Zoals duidelijk blijkt uit tabel 2 is niet alleen het niveau van bbp gewijzigd, maar zijn ook de jaarlijkse groeivoeten (per kwartaal gemeten) veranderd. Van de twaalf mutaties in tabel 2 zijn er vier van teken veranderd. Opmerkelijk is dat het voorheen zo slechte jaar 2003 nu slechts een ietwat slechte zomer geweest blijkt te zijn. Het jaar 2002 is

Tabel 2. Mutaties van kwartaal nu ten opzichte van hetzelfde kwartaal het jaar ervoor, zoals bekend op 29 september 2005 en voorspellingen van de EICIE, met en zonder de gegevens van Randstad in procenten

	oude data	gereviseerde data 29 september	EICIE-voorspelling met Randstad	EICIE-voorspelling zonder Randstad
2002Q1	0,4	-0,2	0,3	0,3
Q2	0,4	0,1	-0,5	0,3
Q3	1,0	0,5	0,3	0,3
Q4	0,5	-0,1	-0,1	0,3
2003Q1	-0,2	0,4	0,5	1,0
Q2	-1,4	-0,7	-0,3	0,6
Q3	-1,4	-0,5	-0,1	0,0
Q4	-0,5	0,2	0,3	0,8
2004Q1	1,2	1,2	0,7	1,1
Q2	1,4	1,4	1,5	2,0
Q3	1,6	2,0	1,9	0,9
Q4	1,5	2,3	2,4	1,0

Tabel 3. De EICIE voor de kwartalen 1, 2 en 3 van 2005, in procenten

	laatste CBS- data	EICIE	pessimistisch	optimistisch
2005Q1	-0,5	0,6		
Q2	1,3	1,7		
Q3		1,6	0,9	2,3

echter aanmerkelijk minder goed verlopen en het eind van 2004 blijkt stukken beter dan eerder werd gepubliceerd.

Structurele veranderingen

De cijfers in tabel 2 suggereren dat eigenlijk de hele structuur van het bbp is veranderd. Dat moet een aandachtspunt voor de bouwers van economische modellen zijn. Het betekent dat het model dat achter onze EICIE zit, volledig opnieuw moet worden gespecificeerd. Nu zou men in de verleiding kunnen komen om met een eenvoudige rekenregel de bbp-data van voor 1977-2000 benaderend te reconstrueren, maar aangezien de structuur ingrijpend gewijzigd lijkt te zijn, doen we dat liever niet. Hier laat zich een van de voordelen van de EICIE kennen, want met zestien waarnemingen kunnen we vrij eenvoudig een nieuw model maken. We hebben immers maar twee variabelen. Met een korte dataverzameling als de nu beschikbare is een gemeenschappelijke trend niet in te schatten, dus we houden het bij een model voor alleen de groeivoeten. Wel introduceren we nu een betrouwbaarheidsinterval. Als voor de jaren 1977-2000 nieuwe herziene bbp-cijfers beschikbaar komen, dan zullen we natuurlijk wel weer de trend bestuderen.

We besluiten een model te maken voor alleen de waarnemingen in de jaren 2002, 2003 en 2004. Het model verklaart de groei in het bbp aan de hand van de groei in de uitzendmarkt en een zogeheten moving average term. De uitzendmarktvariabele is significant met een t-waarde van meer dan 5. In tabel 2 geven we de *ex post* EICIE-waarden voor de twaalf kwartalen in 2002, 2003 en 2004. Hieruit blijkt dat de EICIE verrassend dicht bij de werkelijke waarden ligt. Laten we de uitzendmarkt weg uit het eenvoudige model, zoals in de laatste kolom, dan zijn de voorspellingen beduidend minder goed.

Voorspelling

Gesterkt door de uitkomsten in tabel 2, berekenen wij de EICIE-waarden voor de kwartalen van 2005. Voor het derde kwartaal maken wij gebruik van een voorspelling van de Randstadcijfers. We nemen daarvan ook de 90%-ondergrens en -bovengrens mee bij de berekening een betrouwbaarheidsinterval. Zo wordt een pessimistische en een optimistische voorspelling zichtbaar. De cijfers in tabel 3 laten zien dat de EICIE in 2005 kwartaal 1 een groei zou hebben voorspeld, in tegenstelling tot de officiële cijfers, terwijl we voor kwartaal 2 een groei van 1,7% (in plaats van de 1,5% krimp) hadden afgegeven. Voor kwartaal 3 voorspelt EICIE een groei van tussen de 0,9% en de 2,3%.

Verdere toekomst

We verwachten dat de bbp-cijfers in Nederland nog lange tijd aan herzieningen onderhevig zullen zijn. Het is niet eenvoudig om voorspellingen te maken voor ongewisse tijden, maar dat is nóg lastiger als we moeten vertrouwen op ongewisse data.

Bert de Groot en Philip Hans Franses

Literatuur

Reijer, A. den (2005) De uitzendconjunctuur. *ESB*, 9 september, 401.